

Πασσιάς, Ε., & Ζωβοΐλη, Α. (2019). Εφαρμογή της ελληνικής μελοποιίας σε δομή ειδικής αγωγής: Διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με την επίδραση της εφαρμογής σε Δημόσιο Ειδικό Γυμνάσιο. Στο Θ. Ράπτης & Δ. Κόνιαρη (Επιμ.), *Μουσική Εκπαίδευση και Κοινωνία: νέες προκλήσεις, νέοι προσανατολισμοί. Πρακτικά 8ου Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε.* (σσ. 592–599). Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε.

Εφαρμογή της ελληνικής μελοποιίας σε δομή ειδικής αγωγής: Διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με την επίδραση της εφαρμογής σε Δημόσιο Ειδικό Γυμνάσιο

Ελευθέριος Πασσιάς

Υποψήφιος Διδάκτορας, Τ.Μ.Ε.Τ., Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
passiaslr@gmail.com

Αγορίτσα Ζωβοΐλη

Εκπαιδευτικός Μουσικής Β/θμια Εκπαίδευση – Ειδική Παιδαγωγός
ritazov@yahoo.gr

Η παρούσα μελέτη αποτελεί ένα μετέπειτα στάδιο της εφαρμογής των δράσεων στο Δημόσιο Ειδικό Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης. Κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής τους αλλά και μετά την ολοκλήρωσή τους η επιρροή τους στην ευρύτερη σχολική κοινότητα (εκπαιδευτικούς, μαθητές, γονείς) ήταν εμφανής και με άμεσα και έμμεσα αποτελέσματα. Πραγματοποιήθηκε στη συνέχεια μία ποιοτική μελέτη με στόχο να διερευνηθεί, καταγράψει και αναλύσει τις απόψεις και τις εμπειρίες των εκπαιδευτικών του Δημόσιου Ειδικού Γυμνασίου Θεσσαλονίκης σχετικά με τις δράσεις που διεξήχθησαν την περίοδο 2014-17. Το δείγμα της μελέτης ήταν 10 εκπαιδευτικοί διαφόρων ειδικοτήτων, οι οποίοι συμμετείχαν σε ημιδομημένες συνεντεύξεις μετά το τέλος όλων των δράσεων. Οι συνεντεύξεις δόθηκαν σε δεύτερο ερευνητή που συμμετείχε στην μελέτη και στη συνέχεια αναλύθηκαν από κοινού με τον πρώτο ερευνητή. Στο πρώτο μέρος θα γίνει μια συνοπτική αναφορά των δράσεων, στη συνέχεια θα περιγραφεί η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε, θα ακολουθήσει η παρουσίαση και ανάλυση των δεδομένων και τέλος η διατύπωση των συμπερασμάτων.

Λέξεις κλειδιά: ημιδομημένη συνέντευξη, απόψεις και εμπειρίες εκπαιδευτικών, θεματική ανάλυση, επιρροές στη σχολική κοινότητα

The Framework of Greek Melopoea in special education: The opinions of educators on the implementation of the framework of Greek Melopoea in a Special Education Hischool

Eleftherios Passias

PhD Student, Department of Music Science and Art, University of Macedonia
passiaslr@gmail.com

Agoritsa Zovoili

Graduate Student at the University of Roehampton
ritazov@yahoo.gr

The present study is a later stage after the implementation of the actions at the Special Secondary school of Thessaloniki. The actions had strong direct and indirect influence on the wider school community (educators, students, parents). A qualitative study was then carried out in order to investigate, record and analyze the views and experiences of the teachers of Thessaloniki's Special Secondary School about the actions that took place in the period 2014-2017. The sample of the study was 10 teachers of various faculties, who participated in semi-structured interviews after the end of all the actions. The interviews were given to a second researcher who participated in the study and were analyzed by both the researchers.

The first part will summarize the actions, then there is the description of the methodology, the data presentation and analysis and in the last part there are the conclusions.

Keywords: semi-structured interviews, teachers' views and experiences, thematic analysis, school community influence

Μικρό ιστορικό δράσεων και διαδράσεων

Οι δράσεις για τις οποίες έγινε η παρούσα μελέτη, έλαβαν χώρα στο Δημόσιο Ειδικό Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης κατά τη χρονική περίοδο 2014-2017. Πρόκειται για δράσεις που ξεκίνησαν από τη δημιουργία ενός τραγουδιού από μία ομάδα μαθητών και εξελίχθηκαν σε παρουσιάσεις στο ευρύ κοινό, βραβεύσεις, συναυλίες και άλλα πολλά. Παρακάτω γίνεται μια συνοπτική περιγραφή των σταδίων δημιουργίας του πρώτου τραγουδιού.

Το εναρκτήριο λάκτισμα δόθηκε με το τραγούδι «Ο Λυπημένος Πρίγκηπας». Μία ομάδα μαθητών στο μάθημα της μουσικής άρχισαν να αυτοσχεδιάζουν και να ανατροφοδοτούνται μουσικά στην παιδαγωγική προσέγγιση της μελοποιίας, όπως αυτή αναφέρεται στην εισαγωγική εισήγηση του παρόντος συμποσίου. Με βάση μια μελωδική φράση αλλά και τον τίτλο «Ο Λυπημένος Πρίγκηπας» που πρότεινε μια μαθήτρια παίζοντάς τη στη φλογέρα, μέσα από αυτοσχεδιασμούς και επαναλαμβανόμενα παιχνίδια δημιουργήθηκαν οι πρώτες φράσεις που έπειτα οδήγησαν στο τραγούδι με τη σημερινή του μορφή. Στη συνέχεια, μία άλλη ομάδα σε συνεργασία με την πρώτη ανέλαβε να συνθέσει στίχους. Μέσα από τη συζήτηση και ομαδική δουλειά, κατέληξε να δημιουργηθεί ένα παραμύθι του οποίου τα στιχάκια μπόρεσαν τελικά να δεθούν με τη μουσική. Ως εδώ οι μαθητές και ο εκπαιδευτικός ήρθαν σε επαφή με τα μέρη της μελοποιίας λήψη (επιλογή της θεματολογίας και των ρυθμικών και μελωδικών στοιχείων που θα χρησιμοποιήσουν) και της μίξης ('πάντρεμα' όλων αυτών ώστε να δημιουργηθεί το τραγούδι). Έπειτα πέρασαν στο στάδιο της χρήσης κατά το οποίο αποφασίστηκε να δημιουργηθεί ένα μουσικό βίντεο όπου οι μαθητές θα παρουσιάζουν το τραγούδι τους παίζοντας μουσική σε διάφορους χώρους του σχολείου. Τη δημιουργία του βίντεο ανέλαβε η ομάδα σκηνοθεσίας και η ομάδα τεχνολογίας (βιντεοσκόπηση, ηχογράφηση, μοντάζ) από κοινού.

Η διαδικασία της δημιουργίας, το τελικό αποτέλεσμα της προσπάθειας και η παρουσίαση του βίντεο αυτού στο διαδίκτυο, οδήγησε στην αναγνώριση της δουλειάς των μαθητών (παρουσίαση των δράσεων σε ραδιοφωνική εκπομπή) και στη συνέχεια σε επόμενες και περισσότερες δράσεις με την από κοινού συνεργασία περισσότερων ειδικοτήτων του σχολείου (φιλόλογοι, εικαστικός, ειδικό βοηθητικό προσωπικό κ.ά.).

Επιγραμματικά αναφέρονται παρακάτω όλες οι δράσεις.

- Δημιουργία (σύνθεση μουσικής και στίχου) του τραγουδιού ο «Λυπημένος Πρίγκηπας» στο πλαίσιο της Μελοποιίας (Άνοιξη του 2014).
- Ηχογράφηση και Βιντεοσκόπηση – Δημιουργία του βίντεο κλιπ για το τραγούδι του Λυπημένου Πρίγκηπα (πολυκάναλη ηχογράφηση και βιντεοσκόπηση των μαθητών να παίζουν το τραγούδι και να το τραγουδούν. Άνοιξη του 2015).
- Εικονογράφηση του παραμυθιού του Λυπημένου Πρίγκηπα και συγγραφή κειμένου του παραμυθιού μέσω της δημιουργικής γραφής (2015-2016).

- Έκδοση του παραμυθιού από το σύλλογο γονέων του σχολείου και προώθηση της δουλειάς των μαθητών σε άλλα σχολεία και στον εξωσχολικό κόσμο γενικότερα (Ιούνιος 2016).
- Συμμετοχή του σχολείου στο 2ο Φεστιβάλ μουσικής του Δήμου Πυλαίας παρουσιάζοντας το παραμύθι και το τραγούδι του Λυπημένου Πρίγκηπα (Ιούνιος 2016).
- Βράβευση του τραγουδιού του Λυπημένου Πρίγκηπα στον Πανελλήνιο μαθητικό διαγωνισμό «Κάν' το ν' ακουστεί» στην Κρήτη (Μάρτιος του 2017).
- Εκδρομή στην Κρήτη για την παραλαβή του βραβείου στην τελετή απονομής του «Κάν' το ν' ακουστεί».
- Δημιουργία του τραγουδιού «Συμφοιτητές στο Όνειρο» αφιερωμένο στο Πολυτεχνείο (Σεπτέμβριος-Οκτώβριος του 2016).
- Ηχογράφηση και Βιντεοσκόπηση του τραγουδιού «Συμφοιτητές στο Όνειρο» με σκοπό την παρουσίασή του στη γιορτή του Πολυτεχνείου το Νοέμβρη του 2016.
- Δημιουργία (ηχογράφηση και βιντεοσκόπηση) τραγουδιών άλλων συνθετών. *Περήφανοι όλοι, Βοσκαρουδάκι, Μ' αρέσει να μη λέω πολλά κ.ά.*
- Συμμετοχή του σχολείου με παρουσίαση της δουλειάς των μαθητών στο 2ο φεστιβάλ για την Αναπηρία του Δήμου Πανοράματος (3 Δεκεμβρίου 2016).
- Δημιουργία του Ραδιοφωνικού σταθμού «Φτου σου fm» από όπου οι μαθητές προωθούν τη δουλειά τους, παίρνουν συνεντεύξεις (Γιάννης Σερβετάς) και εκτέμπουν σκέψεις τους, ποιήματά τους, τα αγαπημένα τους τραγούδια.
- «Ερωτόκριτος Μουσικό Κουκλοθέατρο». Δημιουργία ταινίας μικρού μήκους με κούκλες. Κατασκευή σκηνικών και κούκλας, παίξιμο κούκλας, βιντεοσκόπηση, ηχογράφηση, διασκευή κειμένων, speakage, δημιουργία μουσικής, μίξη, σκηνοθεσία, μοντάζ κ.ά. – Σχολικό έτος 2016-2017).
- Συμμετοχή και τρίτο βραβείο στον 8ο Διεθνή διαγωνισμό ταινιών μικρού μήκους «Cinema... διάβασες;» για τον Ερωτόκριτο Μουσικό κουκλοθέατρο (Μάρτιος 2018).
- Εκδρομή στην Αθήνα για παραλαβή του βραβείου του *Ερωτόκριτου* στην τελετή απονομής (Μάρτιος 2018).
- Προβολή από την εκπαιδευτική τηλεόραση και από το κανάλι της Βουλής του Ερωτόκριτου (2017 και εντεύθεν).
- Δημιουργία της ταινίας μικρού μήκους «Η Ιλιάδα... αλλιώς». Μια μαθητική παρωδία της Ιλιάδας (Μάιος-Ιούνιος 2017).

Παρουσίαση και ανάλυση των δεδομένων

Οι θεματικές που αναδύθηκαν από την ανάλυση των δεδομένων είναι τρεις, οι μαθητές, οι καθηγητές και η σχολική κοινότητα. Σε κάθε θεματική αναδύθηκαν επιμέρους υποομάδες οι οποίες αναλύονται παρακάτω.

Μαθητές

(α) Κοινωνικός τομέας

Όσον αφορά στην κοινωνικοποίηση των μαθητών, παρατηρήθηκαν από τους εκπαιδευτικούς αλλαγές στις διαπροσωπικές σχέσεις τους, αλλά και γενικότερα στη

συμπεριφορά τους σε όλο το φάσμα της σχολικής κοινότητας. Αρχικά, μειώθηκαν τα φαινόμενα επιθετικών συμπεριφορών από «δύσκολους» μαθητές, καθώς ανέλαβαν δημιουργικό ρόλο στις δράσεις. Επίσης, δημιουργήθηκαν φιλίες μεταξύ μαθητών άλλων τάξεων που μέχρι τη διαδικασία των δράσεων δεν είχαν επαφές. Αυτά συντέλεσαν στη βελτίωση της κοινωνικοποίησης μέσα στη σχολική κοινότητα και στη δημιουργία ενός θετικού κλίματος συνεργασίας και συμμετοχής των μαθητών σε κοινές δράσεις. Ακόμη, σημειώθηκαν περιπτώσεις όπου «δύσκολοι περιθωριοποιημένοι μαθητές» λόγω αντικοινωνικής και επιθετικής συμπεριφοράς, εντάχθηκαν σε ομάδες και άρχισαν να δημιουργούν δεσμούς φιλίας.

Είναι αξιοσημείωτο πώς ο Τ. μπόρεσε και συμμετείχε στη διαδικασία δημιουργίας του τραγουδιού και συνεργάστηκε ακόμη και μαθητές που τον είχαν σε απόσταση διότι τους τραπούκιζε στα διαλείμματα. Είναι πολύ συγκινητικό να τους βλέπω να παρουσιάζουν μαζί το τραγούδι τους που μιλάει για το Πολυτεχνείο και τη βία της εποχής. (Εκπαιδευτικός αρ. 6)

Τέλος, παρατηρήθηκε μία εξοικείωση των μαθητών με την έκθεσή τους στο κοινό και την παρουσίαση της δουλειάς τους στους συμμαθητές τους και όχι μόνο.

Αν μου έλεγε κάποιος πριν δύο χρόνια ότι ο Φ. θα έβγαине να παίζει μουσική σε επίσημο φεστιβάλ και θα το ευχαριστιόταν τόσο πολύ, θα απαντούσα ότι πολύ απλά δεν γίνεται. Μιλάμε για ένα τόσο ντροπαλό παιδί. (Εκπαιδευτικός αρ. 2)

(β) Σχολικές επιδόσεις

Η πλειονότητα των συμμετεχόντων διατύπωσε ότι υπήρξε μία σαφής βελτίωση στις επιδόσεις των περισσότερων μαθητών όσον αφορά αρχικά στο μάθημα της μουσικής (ήρθαν σε επαφή με περισσότερα μουσικά όργανα, γνώρισαν τις έννοιες της ενορχήστρωσης, του πειραματισμού και του αυτοσχεδιασμού).

Ο Δ. έμαθε να παίζει το τραγούδι στο μπουζούκι, η Μ. στη φλογέρα, ο Α προσπάθησε και κατάφερε να κρατήσει τη βροχή και τόσα άλλα! (Εκπαιδευτικός αρ. 4)

Εξαιτίας της διαθεματικής προσέγγισης που διέπει τις δράσεις, οι επιδόσεις των μαθητών βελτιώθηκαν και σε άλλα μαθήματα, εκτός της μουσικής, όπως σημείωσαν όλοι οι συμμετέχοντες ξεκάθαρα. Επίσης, οι μαθητές άρχισαν να δείχνουν περισσότερη όρεξη για μάθηση και ανυπομονησία για το τί θα ακολουθήσει στις δράσεις το οποίο θα ετοιμάζαν στο εκάστοτε μάθημα.

Νομίζω ότι οι μαθητές αποκόμισαν πολλά περισσότερα από την Ιλιάδα κατά τη διαδικασία της δημιουργίας της ταινίας, παρά από όλη τη χρονιά που τη διδάσκω στην τάξη. (Εκπαιδευτικός αρ. 7)

Μέσα από τη δημιουργία του παραμυθιού είδα βελτίωση στις εκθέσεις των μαθητών, μιας και μπήκαμε σε ζητήματα δημιουργικής γραφής πρακτικά! (Εκπαιδευτικός αρ. 9)

Η Σ. άρχισε να γράφει δικά της ποιήματα και τα έφερε να τα παρουσιάσουμε στο ραδιοφωνικό σταθμό που φτιάξαμε! (Εκπαιδευτικός αρ. 5)

Πρώτη φορά είδα τον Κ. να έρχεται με όρεξη και να ρωτάει τί θα κάνουμε μετά στο μάθημα και πως θα το χρησιμοποιήσουμε στις επόμενες δράσεις. (Εκπαιδευτικός αρ. 5)

(γ) Συναισθηματικός τομέας

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ξεκάθαρα ότι παρατήρησαν αξιοσημείωτες αλλαγές στο συναισθηματικό τομέα των μαθητών και ήταν εμφανές πως η πλειονότητα των μαθητών βίωσε έντονα συναισθήματα χαράς, ικανοποίησης, ανυπομονησίας, ευχαρίστησης και απόλαυσης.

Ο Μ. και ο Γ. χάρηκαν τόσο πολύ με το αποτέλεσμα όταν είδαν την προβολή του Ερωτόκριτου. Και όταν έμαθαν για το βραβείο, γελούσαν όλη μέρα και έπαιζαν ζανά τις σκηνές τους στο διάλειμμα δείχνοντας εμφανώς χαρούμενοι. (Εκπαιδευτικός αρ.2)

Καθηγητές

(α) Κοινωνικός τομέας

Όσον αφορά στην κοινωνικοποίηση των καθηγητών μέσα από τη διαδικασία, βελτιώθηκαν οι διαπροσωπικές τους σχέσεις σε τέτοιο βαθμό που ήρθαν κοντά συνάδελφοι που δεν είχαν καμία διάδραση μεταξύ τους μέχρι πρότινος. Κάποιοι σημείωσαν ότι δημιουργήθηκαν παρέες και εκτός σχολικού χώρου γεγονός που επηρέαζε θετικά τις εκπαιδευτικές διαδικασίες εντός σχολείου. Επίσης, βελτιώθηκε η σχέση των εκπαιδευτικών με τη διεύθυνση του σχολείου. Η βελτίωση και η εξέλιξη στις διαπροσωπικές σχέσεις των εκπαιδευτικών μεταξύ τους αλλά και με τη διεύθυνση οδήγησε σε βαθύτερα και σημαντικότερα γενικότερα αποτελέσματα στην σχολική κοινότητα.

Αν δε μας στήριζε η διευθύντρια δε θα γινόταν ποτέ το ταξίδι στην Κρήτη για να παραλάβουν οι μαθητές το βραβείο για το τραγούδι του Λυπημένου Πρίγκιπα. (Εκπαιδευτικός αρ. 5)

Ηρθαμε κοντά σαν ομάδα και πλέον κάνουμε παρέα και εκτός σχολικού χώρου Δεν είχα ποτέ στο μυαλό μου ότι θα μπορούσε να γίνει κάτι τέτοιο. (Εκπαιδευτικός αρ. 2)

Βελτιώθηκε η επαφή με τους γονείς των μαθητών και έγινε συχνότερη και ουσιαστικότερη η επικοινωνία μαζί τους. Σε κάποιες περιπτώσεις βοήθησαν και οι ίδιοι στη διαδικασία. Επίσης, η σχέση των εκπαιδευτικών με τους μαθητές βελτιώθηκε όπως διατύπωσαν πολλοί και όπου δεν υπήρχε δήλωσαν έντονα ότι γεννήθηκε. Αυξήθηκε, συν των άλλων η εμπιστοσύνη στις ικανότητες των μαθητών από τους καθηγητές τους.

Ηρθα κοντά με τον Τ. και ανακάλυψα ταλέντα του, κάτι το οποίο δεν υπήρχε περίπτωση να γίνει αλλιώς. (Εκπαιδευτικός αρ. 9)

Είδα την Α. που δεν ήταν καλή στην κατανόηση κειμένων να μπορεί να οργανώσει την ομάδα της δημιουργικής γραφής και συνειδητοποίησα πόσο λάθος ήμουν για τις ικανότητες αυτών των μαθητών τόσο καιρό. (Εκπαιδευτικός αρ.8)

(β) Εργασιακός τομέας

Εκτός όσων σημειώθηκαν παραπάνω, μία ακόμη θεματική που αναδύθηκε ήταν η επιρροή των δράσεων στον εργασιακό τομέα των καθηγητών. Αναφέρθηκε από

πολλούς συμμετέχοντες το αίσθημα της «δημιουργικής κούρασης» τους, η αύξηση της όρεξης για διδασκαλία καθώς αναζητήθηκαν νέοι τρόποι προσέγγισης της διδακτικής διαδικασίας, αλλαγή στην αντιμετώπιση της παιδαγωγικής διαδικασίας για τον ίδιο λόγο και βελτίωση της συνεργασίας με εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων.

Έφρευγα από το σχολείο κουρασμένη, αλλά τόσο γεμάτη. Σα να βγήκα για καφέ με την παρέα μου. Και στο μυαλό μου συνέχεια γύριζε το τί θα κάνουμε στη συνέχεια, αλλά και ανυπομονούσα να δω τί θα αντιμετωπίσουμε αύριο. (Εκπαιδευτικός αρ. 3)

Άλλαξε η οπτική μου για τον τρόπο διδασκαλίας των κειμένων αλλά και της έκθεσης, Ήταν κάτι τόσο βιωματικό όλο αυτό που με έκανε να αναθεωρήσω ζητήματα ύλης των μαθημάτων και τρόπου επικοινωνίας με τους μαθητές. (Εκπαιδευτικός αρ.7)

(γ) Συναισθηματικός / ψυχολογικός τομέας

Στον ψυχολογικό τομέα, την επόμενη θεματική που αναδύθηκε στις περισσότερες συνεντεύξεις, παρατηρείται μία γενική ευφορία και ικανοποίηση για την προσπάθεια τόσο των μαθητών, όσο και των εκπαιδευτικών κυρίως ως προς το γεγονός της έντονης κινητοποίησης όλης της σχολικής κοινότητας. Αξιοσημείωτη είναι η άρση των στερεοτύπων και υποσυνείδητων τάσεων των εκπαιδευτικών αλλά και όσων παρακολούθησαν και στήριξαν τις δράσεις εκτός σχολείου σχετικά με τις ικανότητες των μαθητών με αναπηρίες και ειδικές ανάγκες. Οι καθηγητές άρχισαν να εμπιστεύονται τους μαθητές τους, να τους αφήνουν να πάρουν πρωτοβουλίες, να ενισχύουν με τον κατάλληλο τρόπο τις προσπάθειές τους και να βοηθούν στην εξέλιξή τους σε κοινωνικό, συναισθηματικό και επίπεδο σχολικών επιδόσεων.

«Θα το πω και ας ακουστεί σκληρό. Σε πολλές περιπτώσεις νιώθω ότι οι εκπαιδευτικοί είμαστε ρατσιστές. Ενώ εργαζόμαστε χρόνια στην ειδική αγωγή, υπάρχει η γενική αίσθηση ότι οι μαθητές μας δε μπορούν να κάνουν πράγματα, να συμμετέχουν. Μάλιστα εστιάζουμε σε αυτά που δε μπορούν. Μέσα από τη διαδικασία βίωσα και κατάλαβα ότι ίσως απλώς να μη δίνουμε την ευκαιρία στους μαθητές μας να μας δείξουν τί μπορούν, Μέσα από τη διαδικασία έμαθα να εμπιστεύομαι τους μαθητές μου και να τους αφήνω να μου δείξουν τί μπορούν να καταφέρουν χωρίς να έχω την εμμονή ενός τέλει αποτελέσματος» (Εκπαιδευτικός αρ. 3)

(δ) Σχολική κοινότητα

Όσο αφορά τη σχολική κοινότητα, παρατηρήθηκε από τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στις δράσεις η εγκαθίδρυση ενός γενικού ευχάριστου κλίματος, το οποίο άνθισε μέσα από τις διαδικασίες διάδρασης και δημιουργίας. Το σχολείο κοινοποιώντας τις προσπάθειες των μαθητών (συμμετοχή σε διαγωνισμούς, φεστιβάλ, ανοιχτές σχολικές γιορτές για όλη την πόλη, ραδιοφωνικός σταθμός, ταξίδια για την παραλαβή βραβείων), άρχισε να συνδέεται με την κοινωνία. Σε πολλές περιπτώσεις ομαλοποιήθηκε η λειτουργία της σχολικής μονάδας, η οποία αντιμετώπιζε ποικίλα προβλήματα που φάνταζαν δισεπίλυτα μέσω συμβατικών τρόπων (καυγάδες, δυσκολία συνεννόησης και συνεργασίας στο διάλειμμα κ.ά.). Η διαδικασία άμβλυνε τις δυσκολίες και τα εμπόδια σε μεγάλο βαθμό, αφού συμμετείχαν στις δράσεις ακόμη και οι πιο «παραβατικοί» μαθητές, βοηθώντας αλλά και σε κάποιες περιπτώσεις παίρνοντας σημαντικό ρόλο στη διαδικασία δημιουργίας των δράσεων. Τέλος, εξαιτίας όλων αυτών, παρατηρήθηκε αύξηση της διάθεσης για

συνεργασία και για οργάνωση άλλων δράσεων στο μέλλον, κάτι το οποίο συνεχίζεται ακόμη και σήμερα.

Αντιμετωπίζαμε θέματα με τον Τ. και τους συνεχιζόμενους καυγάδες του με τις Α. και Ν. Μετά τις δράσεις, ήρθαν κοντά και τώρα συνεργάζονται και παίζουν στο διάλειμμα μαζί. Γενικά, υπάρχει ένα κλίμα ενθουσιασμού και ευχάριστης διάθεσης, που γυρίζει γύρω από μια ανυπομονησία να φτιάξουμε και άλλα πράγματα, αλλά και να διανθιστούν τα ήδη υπάρχοντα όπως ο ραδιοφωνικός σταθμός. (Εκπαιδευτικός αρ.10)

Συμπεράσματα

Σύμφωνα με την ανάλυση των δεδομένων που προηγήθηκε μπορούν να εξαχθούν τα εξής συμπεράσματα. Λόγω του μικρού δείγματος και του είδους της έρευνας δεν θα ήταν δυνατόν να εξάγουμε γενικά συμπεράσματα ικανά να εφαρμοστούν σε μεγαλύτερο δείγμα. Ωστόσο, τα παρόντα συμπεράσματα αποτυπώνοντας πλήρως τις απόψεις και τις εμπειρίες των συμμετεχόντων δημιουργούν προβληματισμούς σε κοινωνικό και εκπαιδευτικό επίπεδο και μπορούν να αποτελέσουν το έναυσμα για πιο εκτεταμένες και βαθύτερες παρόμοιες μελέτες. Τα συμπεράσματα που εξάγονται είναι τα ακόλουθα.

«Ο Λυπημένος Πρίγκηπας», το πρώτο τραγούδι που γράφτηκε στο πλαίσιο της Μελοποιίας, έδωσε έμπνευση σε μία σειρά από απανωτές δράσεις οι οποίες λειτουργούσαν σε πολλές περιπτώσεις σαν ντόμινο. Έτσι, σταδιακά, κινητοποιήθηκε μια μεγάλη μερίδα από εκπαιδευτικούς της σχολικής κοινότητας η οποία σύστησε έναν πυρήνα δημιουργίας. Φιλολογοί, Ειδικό Βοηθητικό Προσωπικό, η εικαστικός του σχολείου, εμπνεύστηκαν δράσεις αρχικά σε σχέση με το Λυπημένο Πρίγκηπα και στη συνέχεια πέρασαν σε ακόμη τολμηρότερα εγχειρήματα όπως τη δημιουργία ταινίας, κουκλοθέατρου, πράγματα τα οποία έφεραν αναγνώριση, βραβεύσεις αλλά και πολλές άλλες δράσεις που βγάλανε το σχολείο στην κοινωνία (φεστιβάλ, δημιουργία ραδιοφωνικού σταθμού κ.ά.).

Οι δράσεις φαίνεται να επηρέασαν το σύνολο της σχολικής κοινότητας. Καθηγητές και μαθητές φαίνεται να επηρεάστηκαν εξίσου και οι γονείς των μαθητών με έμμεσο τρόπο καθώς γίνανε κοινωνοί των δράσεων μέσα από τα βιώματα των παιδιών τους.

Στο κομμάτι της κοινωνικοποίησης, άλλαξαν οι σχέσεις των μαθητών μεταξύ τους, πολλοί παραβατικοί και δύσκολοι μαθητές εντάχθηκαν σε ομάδες δράσεων και αυτό βοήθησε στην άμβλυνση βίαιων περιστατικών και περιπτώσεων περιθωριοποίησης. Νέες φιλίες δημιουργήθηκαν ακόμη και από μαθητές που δεν είχαν καμία σχέση μεταξύ τους ή που απείχαν ηλικιακά. Επηρεάστηκε η σχέση των μαθητών με τους εκπαιδευτικούς εφόσον μέσα από τη δημιουργική διαδικασία ήρθαν πιο κοντά και έμαθαν να δουλεύουν μαζί σε διαφορετικές βάσεις. Επίσης, μέσα από το άνοιγμα του σχολείου προς τον εξωσχολικό κόσμο με τις βραβεύσεις και τους εκδρομές, έζησαν τόσο οι μαθητές μεταξύ τους όσο και οι εκπαιδευτικοί εμπειρίες που δε θα τους δινόταν η ευκαιρία να ζήσουν μέσα στη σχολική κοινότητα. Ήρθαν πιο κοντά και έζησαν ο ένας τον άλλον και σε πιο «καθημερινές συνθήκες». Στον αντίποδα και οι εκπαιδευτικοί ήρθαν πιο κοντά, δούλεψαν και συνεργάστηκαν από κοινού για τους στόχους που κάθε φορά έθεταν. Πολλοί από αυτούς σήμερα είναι

φίλοι και έχουν σχέσεις και εκτός σχολικής κοινότητας, ενώ ενδοσχολικά συνεχίζουν τις δράσεις τους. Βελτίωσαν τις σχέσεις τους με τη διεύθυνση του σχολείου η οποία αποδέχτηκε καινοτόμες ιδέες προς υλοποίηση για τα δεδομένα ενός τυπικού σχολείου. Πολλοί συνάδελφοι μπήκαν στη συνέχεια στο χορό επηρεασμένοι από το γενικότερο θετικό κλίμα που άρχισε να διέπει το σύλλογο των εκπαιδευτικών. Αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ένα σχολείο το οποίο λόγω των ταμπού της μη ικανότητας των μαθητών να ανταπεξέλθουν σε διήμερες εκδρομές για παράδειγμα, κατέληξε να ταξιδεύει σε όλη την Ελλάδα, να συμμετέχει σε φεστιβάλ, να παραλαμβάνει βραβεία.

Οι μαθητές βελτιώθηκαν στις σχολικές επιδόσεις τους. Απέκτησαν γνώσεις άτυπα μέσα από τη διαθεματικότητα που αγκαλιάζει τις δράσεις. Ήρθαν σε επαφή με διάφορα στάδια δημιουργίας, ανακάλυψαν δεξιότητες που είτε δεν ήξεραν πως είχαν, είτε δεν τους είχε δοθεί η ευκαιρία να χρησιμοποιήσουν. Οι εκπαιδευτικοί από την άλλη, άλλαξαν σε πολλές περιπτώσεις τον τρόπο με τον οποίο αντιμετώπιζαν το μάθημα. Έγιναν πιο δημιουργικοί, συνεργάστηκαν με ειδικότητες καθηγητών που δεν είχαν συνεργαστεί ξανά και όπως και οι μαθητές, άρχισαν να νιώθουν μία ευφορία όσο αφορά την επαφή τους με το σχολείο. Ήρθαν σε επαφή με τους γονείς των μαθητών, γνωρίστηκαν μαζί τους καλύτερα αποκτώντας μία πιο ισορροπημένη και μεστή επικοινωνία και έτσι, γνώρισαν ακόμη καλύτερα τους μαθητές τους.

Τέλος, όσο αφορά τη σχολική κοινότητα στο σύνολό της, μπήκε σε δημιουργικό οίστρο, κάτι που από μία μικρή ομάδα μαθητών και δύο εκπαιδευτικών, συνεπήρε σχεδόν το σύνολο της. Το σχολείο άνοιξε τις πόρτες του στην πολιτεία και άρχισε να διαλέγεται μαζί της. Βελτίωσε στο σύνολό του τις σχέσεις μαθητών, εκπαιδευτικών, γονέων και κινητοποίησε ακόμη και τον αδρανή μέχρι τότε σύλλογο γονέων να συμμετάσχει ενεργά στις δράσεις (χρηματοδότηση τύπωσης του Λυπημένου Πρίγκηπα). Έδειξε εμπιστοσύνη στους μαθητές του, άρχισε να ταξιδεύει, να επικοινωνεί, να δέχεται κόσμο, να σχεδιάσει τις επόμενες δράσεις του. Κατέληξε να γίνει ένας χώρος δημιουργίας και θετικών συναισθημάτων.

Αδιαμφισβήτητα, η επιρροή όλων των δράσεων στη σχολική κοινότητα στην ολότητά της είναι πολύ μεγάλη και σε διάφορους τομείς. Το σημαντικότερο που θα μπορούσε κανείς να σημειώσει είναι ότι μέσα από τις δράσεις φάνηκαν να γίνονται σταθερά βήματα προς την εξέλιξη και βελτίωση του σχολικού περιβάλλοντος της συγκεκριμένης δομής ειδικής εκπαίδευσης σε τομείς που υστερούσαν. Παρά το μικρό εύρος του δείγματος και της αδυναμίας γενίκευσης των συμπερασμάτων, η παρούσα μελέτη μπορεί να αποτελέσει το έναυσμα και μια στέρεη βάση για μετέπειτα βαθύτερες και πιο εκτεταμένες έρευνες ως προς τη σύνδεση της σχολικής κοινότητας με την κοινωνία.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Braun, V., & Clarke, V. (2006) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77–101. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Newby, P. (2014) *Research Methods for Education* (2nd ed.). London & New York: Routledge.